

CLASON, SAM
ZANDER, CARL MAGNUS
LINDSKOG, CLAES

**Förslag till utredning och yrkande om
den e.o. professurens i klassiska språk
ombildning till professur i klassisk
fornkunskap och historia.**

Lund
1908

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

Underv.
Univ.
Lund
(Siv.)
o

FÖRSLAG

TILL

UTREDNING OCH YRKANDE OM
DEN E. O. PROFESSURENS I KLASSISKA SPRÅK
OMBILDNING TILL PROFESSUR I
KLASSISK FORNKUNSKAP OCH HISTORIA

FRAMSTÄLLDT AF C. M. ZANDER, C. LINDSKOG,

S. CLASON OCH A. STILLE.

LUND 1908
HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

Humanistiska Sektionen i Lund har på sammanträde den 2 september 1908 med hänvisning till denna utredning för sin del enhälligt beslutat att tillstyrka ombildningen af e. o. professuren i klassiska språk till professur i klassisk fornkunskap och historia.

Kungl. biblioteket

0 0000 000097071

Sedan Riksdagen med anledning af hrr Cavallis och Larssons motioner, att den e. o. professuren i klassiska språk i Lund måtte uppföras på ordinarie stat och utredning verkställas angående dess ombildning till en professur i klassisk fornkunskap och historia, i skrifvelse till Kgl. Maj:t af den 1 juni 1908 anhållit om förnyad utredning angående indragning eller ombildning såväl af nämnda professur som den motsvarande vid Uppsala Universitet, har ärendet i remissväg hänskjutits till Humanistiska Sektionen. Undertecknade få härmed såsom målsmän för klassisk filologi och historia vid Lunds Universitet framlägga följande förslag till utredning och yrkande.

I. Frågans förhistoria.

Sedan gammalt besitta de svenska universiteten hvardera en professur i latinska språket och litteraturen, resp. romersk poesi och vältalighet, och en i grekiska språket och litteraturen. Men på grund af den dominerande ställning, som de klassiska språken, framför allt latinets, förr intogo i den akademiska undervisningen, stodo bredvid de båda professurerna två adjunkturen. Vid omorganisationen af universiteten år 1877 indrogs den ena af dessa platser, i det att de båda adjunkturen ersattes af en e. o. professur i klassiska språk, den lärostol, om hvilken det nu är frågan. Sedan gammalt har undervisningen från dessa lärostolar bedrivits med hufvudsyfte att bibringa kunskap och färdighet i de klassiska språken samt kännedom om deras litteratur. Latinets var ju ursprungligen den lärda världens språk och latinundervisningen hade det syftemålet att bibringa färdighet i latinets användande i tal och skrift; grekiskan lästes för att åstadkomma djupare förståelse af det nya testamentet och kyrkofädernas skrifter. Med nyhumanismen, som i slutet af 1700- och i början af 1800-talet när äfven hit upp, inträdde i viss

mån en omvärdering af de klassiska studierna, i det att en större vikt lades vid de klassiska litteraturverkens andliga och konstnärliga innehåll, uppskattningen af de klassiska studiernas betydelse blef öfvervägande estetisk. Något senare, bortemot midten af förra århundradet inriktades språkstudierna på nya banor genom den uppblomstrande jämförande språkvetenskapen, som bragte en ny, verkligt vetenskaplig uppfattning af språkens lif och byggnad. På studiet af de klassiska språken inverkade denna vetenskap befruktande och föryngrande och blef af än större betydelse, ju klarare det framstod, att latinet och kanske ännu mera grekiskan var af yttersta vikt som grundläggande för studiet af de äldsta språk-skedena.

Under det att studiet af de klassiska språken och litteraturen föryngrades genom dessa vetenskapliga strömningar, behölo båda den företrädesställning inom den akademiska undervisningen, som var arf från den tid, då latinet var det lärda språket. Realstudenter erhöilo rättighet att inskrifvas vid universitetet först genom examensstadgan af år 1891. Före detta år var den första examen, som aflades inom fil. fakulteten '*examen stili latini pro gradu philosophico*'. Latin var tvångsämne i hvarje fil. kand. examen, och ingick i de förberedande examina. I med. fil. examen afskaffades det tidigast år 1873, med de juridiska förberedande examinas afskaffande försvaun det här först 1904, i teol. fil. examen genom 1903 års stadga, som blott fordrar ett godkänd i studentexamen.

Då latinet således ingick i alla filosofiska examina och en sådan examen fordrades som förberedelse till studier inom de tre öfriga fakulteterna, blef professuren i latin den som var belastad med den mest tryckande examensbördan. Äfven professorn i grekiska hade en stor, ehuru ej med den i latin jämförlig examination, alla blifvande teologer och de många, som för inträde på lärarebanan studerade de båda klassiska språken. Under dessa förhållanden inträder den omorganisation af universitetet, som får sitt slutgiltiga afgörande genom riksdagsbeslutet af år 1877.

Men vid genomförandet af denna reform hade äfven höjts röster, som kräfdes plats för en annan sida af de klassiska studierna. En ny, historisk uppfattning af den klassiska konsten hade brutit sig fram redan i slutet af 1700-talet med Winckelman, de arkeologiska upptäckterna i de klassiska län-

derna inträdde med det följande århundradet i ett nytt skede. I dess början kommo skulpturerna från Parthenon och Aigina i vesterländska muséer och uppenbarade för första gången grekisk konst från dess förberedelse- och storhetstid. De otaliga vaserna från Etruriens och Apuliens graffält gáfvo en inblick ej blott i konsthandtverkets höga ståndpunkt och handelsförbindelsernas liffighet utan äfven illustrationer till guda- och hjältesagorna, till lifvet på rännarbanan och inom hemmets väggar. Pompeji uppgräfdes så småningom och gaf bilden af en antik stad med dess offentliga och enskilda byggnader. Genom samlandet af inskriftsmaterialet i *Corpus inscriptionum latinarum* och *corpus inscriptionum graecarum* underlättades dess användande, och det framträdde ännu mera slående, hvilken rikt flödande källa för kännedomen om antikens historia, dess statsliga inrättningar, dess religion och privatlif de otaliga urkunder bilda, som äro inristade af antikens människor själfva, hur de beriktiga och föra långt utöfver den litterära traditionen. I början på 1870-talet visade sig tecken till en ny ära inom den arkeologiska utforskningen af den klassiska forntiden. Schliemanns uppseendeväckande utgräfningar af de homeriska orterna — Troja och Mykene — hade börjat, men samtidigt också den första ur rent vetenskaplig synpunkt ledda utgräfningen, som afsåg ej blott att finna konstföremål och inskriftstafvor, som kunde föras bort till ett museum, utan framför allt att vinna en totalbild af en klassisk ort, sådan den varit i antiken — Olympia.

Det vittnar därför om en förutseende blick hos de män, som vid behandlingen af universitetens omorganisationsfråga år 1875 väckte förslag om inrättandet af en professur i klassisk arkeologi. Den filosofiska fakulteten i Uppsala hemställde i sitt petitum till riksdagen i enlighet med sina kommitterades förslag: [Bilaga till protokollet § 9 C]

“Vi hafva då först och främst ansett oss böra tillse, hvilka nya professorer i humanistiska läroämnen erfordras för att sätta fakulteten i stånd att meddela en både i grundlighet och omfång mot vår tids forskning svarande undervisning. Såsom sådana måste vi anse följande: en professur i jämförande indo-europeisk språkforskning, en i klassisk filologi, en i klassisk arkeologi o. s. v.“

Detta yrkande preciseras vidare genom följande förslag:

“Såväl af dessa anledningar som ock i anledning af den klassiska filologiens numera skedda utvidgning från att vara ett blott språkstudium till att vara ett studium af hela antikens lif, anse vi därföre, att ingen af de hithöriga fyra ordinarie läreplatserna kan undvaras. Men då de båda klassiska folkens språk och kultur på det närmaste sammanhänger med hvarandra föreslå vi, att de nuvarande två adjunkturerna förändras den ena till en professur i klassisk filologi med föreläsningsskyldighet i såväl latin som grekiska, den andra till en professur i klassisk arkeologi, till hvilken skulle höra föreläsningar öfver den klassiska filologiens reala discipliner, i synnerhet öfver de båda klassiska folkens mytologi, antiqviteter, konstmonumeter och epigrafik.”

Då emellertid 1876 års riksdag på statsutskottets förslag ej ansåg sig kunna bifalla Kgl. Maj:ts proposition, utan begärde en detaljerad plan för omorganisationen, infordrades förnyadt utlåtande om de mest oundgängliga krafven. Detta innebar, att en inskränkning i petita måste ske, och då de betungade examensgöromålen obetingadt fordrade mera än en examinerator i latin, offrades professuren i klassisk arkeologi vid frågans behandling i Humanistiska Sektionen i Uppsala den 25 aug. 1876. Denna nödvändighet utsäges med klara ord i statsverkspropositionen af år 1877: [Bil. 7 s. 26 f.]

“Då det utan tvifvel icke blefve möjligt att hålla de språkvetenskapliga studierna i jämnhöjd med nutidens fordringar utan en vidsträcktare lärareverksamhet, borde såväl för de klassiska språkens stora omfattning och betydelse som för de mångahanda och betungande göromål, som voro förenade med professionen i latin, en fast lärarebefattning i klassiska språk inrättas.”

Således framtvingade de dåvarande examensförhållandena en examensprofessur i klassiska språk, medan de undansköto krafvet på representation af den klassiska arkeologien eller den sida af vetenskapen om den klassiska forntiden, som

genom utforskning af de monument, som antikens människor lämnat efter sig, och deras jämförelse med och inordnande i den litterära traditionen, söker fullständiggöra den bild af antik kultur och historia, som litteraturen ställer i en delvis ensidig, delvis fragmentarisk belysning. Och just under de följande åren växte denna andra gren af den klassiska filologien till ett allt större omfång och på dess område gjordes upptäckter och framsteg, som ingen kunnat ana och och hvars räckvidd ännu ej helt kan öfverskådas. Det gäller nu icke blott ett allsidigt genomforskande af antikens kultur och historia i alla dess skeden utan äfven en förhistoria, som kan räknas i årtusenden, och de förbindelser, som leda öfver till den österländska kulturen; å andra sidan börjar antikens öfvergång i medeltiden att ställas i ny belysning genom studier af monumenten.

En så kraftigt uppblomstrande vetenskap kunde naturligtvis ej helt undanträngas därmed, att den ej blef representerad af en egen lärostol vid universiteten; någon uppmärksamhet måste den tilltvinga sig äfven inom ramen af de gifna förhållandena. Professurerna i latin och grekiska voro till sin historiska uppkomst och praktiska syftning litterärt-språkliga, men måste dock anses representera äfven den antika kulturen i sin enhet och helhet. Därför har alltid i examensfordringarna ingått ett visst mått af stats- och privatantikviteter, mytologi, geografi och historia, och i licentiat-examen har examinanden kunnat specialisera sig på det reala området och vinna doktorsgrad t. o. m. på en rent arkeologisk afhandling. Äfven vid besättandet af lärostolarne måste någon hänsyn tagas till detta område, och det har till och med förekommit, att en man, hvars meriter hufvudsakligen falla inom det reala området af klassisk filologi, den nuvarande innehafvaren af e. o. professuren i klass. språk i Uppsala, S. Wide, på grund af dessa meriter erhållit en klassisk lärostol.

Men denna sakernas ordning har visat sig vara en olycklig nödfallsutväg, som verkat störande på den rent filologiska undervisningen och ej låtit den reala komma till sin rätt. Nödvändigheten af att universitetet äger en särskild lärare och målsman för den kunskap om antik kultur och historia, som vi hämta ur arkeologiska upptäckter och de antika monumenten, har gifvit sig tillkänna däri, att den

studerande ungdomen upprepade gånger anhållit att få aflägga examen i klassisk arkeologi som ett särskildt ämne, och Kungl. Maj:t har visat sig behjärta detta behof, då sådant tillstånd meddelats åt studerande vid båda universiteten; studieplaner och examensfördringar i klassisk arkeologi ha likaledes blifvit af Kansler fastställda.

Då nu den examensbörda, som hvilade på de klassiska professurerna genom de ofvan nämnda inskränkningarna i latinstudiet, blifvit aflyft och det examensarbete, som ålåg deras innehafvare, äfven bortsedt från den e. o. professuren i klass. språk, ej mera öfversteg det normala måttet för en professur, väntade man som en naturlig följd af det förändrade sакlāget, att det kraf, som af opportunitetsskäl ej uppfylldes år 1877, nu skulle vinna beaktande, d. v. s. att den klassiska professuren, som nu blifvit öfverflödīg som examensprofessur, skulle begränsas till att omfatta det reala området af den klassiska vetenskapen, medan de båda öfriga uteslutande kunde ägna sig åt sin hufvuduppgift, den språkligt-litterära filologien.

Denna ombildning har också tagits i beaktande i det af de för utredning ang. universiteten o. s. v. tillkallade sakkunnige inom ecklesiastikdepartementet år 1907 afgifva utlåtande. Det heter s. 157 om e. o. professuren i klass. språk i Uppsala:

“Yrkanden på denna professurs ombildning hafva framkommit; dessa yrkanden syaas emellertid först komma att få aktualitet vid inträffad ledighet inom tjänsten. Då examinationsskyldighet under nuvarande förhållanden är förenad med befattningen och då, af framkomna uttalanden att döma, en ombildning af densamma möjligen kan komma att medföra icke mindre utan snarare större själfständighet hos densamma gentemot öfriga professorer inom det klassiska språkgebietet, har den synts böra uppföras i första lönegruppen.”

I Uppsala var förhållandet redan faktiskt det, att innehafvaren af den e. o. professuren hufvudsakligen vunnit sina meriter på det reala området och där också meddelade undervisning. I Lund, där den e. o. professuren blef ledig den 21 febr. detta år genom innehafvarens befordran till professor i

grekiska språket och litteraturen, hade man redan dessförinnan börjat att inom sektionen företaga förberedande åtgärder i detta syfte, men de måste inställas, då Kgl. Maj:ts skrifvelse kort därpå ingick med åläggande att inställa åtgärderna för platsens återbesättande, hvarpå i propositionen om universitetens lönereglering platsens omedelbara indragande föreslogs.

Med anledning af denna sakernas vändning väcktes af herrar Cavalli i första och J. T. Larsson i andra kammaren motioner, som utmynnade i en begäran, att Riksdagen

“måtte *dels* besluta, att denna professur skall uppföras å universitetets stat med samma löneförmåner som öfriga professurer vid universitetet, *dels* i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t före platsens blifvande tillsättning ville låta verkställa utredning rörande dess ombildning till professur med undervisningsområde i klassisk fornkunskap och historia.“

Ätven för systeruniversitetet gjordes samma tanke gällande, ehuru det där ej föranledde något yrkande, förklarligt nog, då den nuvarande innehafvaren af professuren i Uppsala har 18 år kvar, under hvilken tid man kan arbeta på en omdaning af professuren. Det heter i herrar Bondes och Bergs motion:

“Hvad slutligen angår den e. o. professuren i klassiska språk i Uppsala har inom därvarande humanistiska sektion yrkande framställts, att professuren skulle ombildas till klassisk arkeologi. Då nu de klassiska språken vid de allmänna läroverken fått en mera tillbakaskjutten ställning, har man väl alltid tänkt sig, att undervisningen i dithörande ämnen vid universiteten snarare borde stärkas än försvagas. K. M:ts förslag innebär emellertid, att de fasta lärarebefattningarna i dessa ämnen vid rikets universitet skulle reduceras från sex till fyra. Något yrkande i denna riktning har förut icke blifvit gjordt från något håll och inga myndigheter, som satts i tillfälle att yttra sig, ha förordat något sådant. Visserligen åberopar K. M:t till förmån

för sitt förslag om dessa e. o. professurers indragning ett yttrande inom den humanistiska sektionen i Uppsala, men detta yttrande är i själfva verket inledning till ett yttrande, som i kraftigaste form framhåller önskvärdheten af denna professurs ombildning till en professur i klassisk arkeologi (jfr sakkunniges utlåtande s. 105 f.). Härtill kan läggas, att ämnet klassisk arkeologi enligt medgifvande af K. M:t redan förekommit såsom examensämne vid Uppsala universitet och att en ombildning i denna riktning också lär ha dryftats inom humanistiska sektionen vid Lunds universitet. Vi våga dock icke framlägga något förslag i denna riktning, då frågan af vederbörande myndigheter ännu ej kan anses vara tillräckligt utredd, utan inskränka oss till sådana yrkanden, som kunna anses krävas af rätt och billighet mot professurens nuvarande innehafvare.“

Äfven kan här hänvisas på en af ett flertal yngre klassiska filologer undertecknad vädjan i detta syfte, som riktades till Riksdagens ledamöter, jämte uttalanden i dagspressen i olika organ, tillhörande i öfrigt skilda riktningar, hvilka enstämmigt framhäfde vikten af en ombildning som den antyddas.

De skäl, som förebragts, hade den verkan, att Riksdagen i enlighet med statsutskottets förslag i skrifvelse af den 1 juni d. å. hos Kungl. Maj:t anhöll om förnyad utredning om professurens indragning eller ombildning med hänsyn till den af hrr Cavalli och Larsson väckta motionen och beslöt att den t. v. skulle uppföras på stat med samma löneförmåner som dittills, men ej besättas med ordinarie innehafvare, förr än berörda utredning och förslag förelågo.

II. Klassisk fornkunskap och historia vid utländska universitet.

“Heutzutage fehlt nicht leicht einer europäischen Universität ein Lehrstuhl für (klassische) Archäologie“ säger en af denna vetenskaps främste målsmän, Prof. Ad. Michaelis i Strassburg, i sin förträffliga framställning af den klassiska ar-

keologiens landvinningar under det nittonde århundradet (s. 256). Oftast företrädes såväl den klassiska arkeologien som forntidens historia af hvar sin professor. Med klassisk arkeologi förstås härvid samma sak, som i ofvan anförda förslag till undvikande af missförstånd benämnes klassisk forn-kunskap. Ty det har visat sig, att ordet arkeologi i svenskt språkbruk ofta får en trängre betydelse, dels så att det omfattar blott prehistorisk arkeologi, d. v. s. den forskning som med monumentens hjälp för oss tillbaka till en tid, som ej ägde någon skrift: inom den grekiska arkeologien är denna period visserligen glänsande företrädd, men dock af mindre betydelse i jämförelse med den arkeologiska forskning, som rör sig i historisk tid. Dels, och speciellt med "klassisk arkeologi", förstår man konstarkeologi, men denna är dock blott den konsthistoriska gränsvetenskapen till arkeologien. Att klassisk arkeologi bör fattas i den vidsträcktare betydelsen, motsvarande klassisk forn-kunskap, visa de af Kansler i ämnet fastställda examensfordringarna. De fordra kännedom om 1) den förhistoriska epoken; 2) arkitektur, skulptur, konstindustri; 3) religionens utveckling och återspeglning i monumenten; 4) det enskilda och offentliga lifvet belyst genom monument; 5) historia; 6) topografi och geografi; 7) numismatik och epigrafik. Att dessa båda sistnämnda discipliner äro oumbärliga stöd för den moderna forskningen i historia, statsinrättningar och religion samt epigrafik äfven för kännedomen om privatlifvet, är redan sagdt. En blick i föreläsningsförteckningarna från utländska universitet visar genast, att professorn i arkeologi rör sig på alla dessa områden, medan professorn i forntidens historia bredvid sina litterärt-historiska studier eller t. o. m. företrädesvis sysslar med epigrafik eller numismatik eller hvarje annat arkeologiskt område, som kan belysa forntidens politiska, sociala, ekonomiska eller författnings-historia.

Vända vi oss till utländska förhållanden, så finna vi, att i alla länder i Europa och Amerika, som göra anspråk på att stå i jämnhöjd med den allmänna vetenskapliga bildningen, den reala klassiska disciplinen är företrädd af egna professorer. Vid de tyska universiteten finnas i regeln dels en professur i klassisk arkeologi dels en i forntidens historia, i Berlin och Leipzig t. o. m. två platser i hvardera ämnet, två i forntidens historia i Jena och Halle. Intet af Tysklands 19 universitet

saknar båda dessa platser, endast två endera af dem, Freiburg den i forntidens historia, Breslau den i klassisk arkeologi, i Königsberg och Tübingen är klass. arkeologi förenad med en af professurerna i klass. filologi, men detta är blott en namnfråga. Till de förutnämnda universitetet höra ej blott de stora och starkt besökta, utan äfven små, hvilkas studentantal är mindre än det vid Lunds universitet befintliga.

Äfven i Österrike, där dock de klass. språken trängts tillbaka vid gymnasierna, finnas de båda nämnda lärostolarna vid alla universitet med undantag af det i Czernowitz, som blott har en professur i forntidens historia.

Om man anser förhållandena i mindre länder bättre motsvara våra och därför vill anställa en jämförelse med dessa, får man ej glömma, att Schweiz, Holland, Belgien hvar för sig ha flere universitet än vårt land och att till följd däraf dessa ej äro på långt när så rikt utrustade med lärarekrafter som våra universitet. Vi finna nu följande professurer: Schweiz, *Basel* klass. filologi och arkeologi (jämte två i klass. fil., således hufvudsakligen arkeologisk). *Genève* forntidens och samtidens historia. *Neuchâtel* arkeologi. *Freiburg* 1. grek. filologi och klass. arkeologi; 2. grekisk och romersk historia. *Zürich* klass. filologi och arkeologi. Belgien, *Brüssel* grekiska institutioner och grek. och latinsk epigrafik jämte semitiska språk; *Gent* 1. konsthistoria, epigrafik och forntidens historia, 2. forntidens historia. *Lüttich* 1. forntidens historia och fransk litteraturhistoria; 2. epigrafik och klass. filologi. *Löwen* grek. historia och fornkonskap. Holland, *Amsterdam* 1. forntidens historia och rom. och grek. fornkonskap; 2. latin med paleografi och epigrafik. *Groningen* 1. forntidens historia och arkeologi; 2. grek. språk, litteratur och arkeologi. *Leiden* arkeologi och forntidens historia. *Utrecht* 1. grek. filologi och arkeologi; 2. rom. och grek. historia. Med undantag af ett par schweiziska finnes det således icke något universitet äfven i de mindre länderna, som (naturligtvis jämte en eller två professurer i klass. filologi) saknar en professur som uteslutande eller hufvudsakligen är ägnad åt de reala klassiska studierna. Äfven i Rumänien finnes i *Bukarest* en professur i forntidens historia och epigrafik, i *Jassy* en i forntidens historia. I Danmark har *Köpenhamn* jämte två professurer i klass. filologi åtminstone en i klass. filologi och arkeologi och det är på tal att upprätta en särskild lärostol i klass. arkeologi.

I detta sammanhang torde också böra nämnas de arkeologiska institut, som de stora länderna upprättat i den klassiska fornforskningens brännpunkter: Athen och Rom. Tyskland, Frankrike, England, Amerika ha institut på båda dessa platser, Österrike i Athen, Ryssland i Konstantinopel. Till dessa institut utsändas dels stipendier för längre tid, hvilka på ort och ställe skola ägna sig åt arkeologiska arbeten, dels på kortare tid stipendierade läroverkslärare i klass. språk, då man med rätta lägger stor vikt vid att läraren sett de klassiska länder, som hans undervisning gäller; ty därigenom måste den bli vida mera lefvande och åskådlig än om vetandet blott är inhämtadt i böcker. För samma ändamål och för att kunna låta ett än större antal göra bekantskap med minnesmärkena från den klassiska tiden, anordnas med officiellt understöd ferieresor till de klassiska länderna och feriekurser på de platser, som äga de intressantaste samlingarna, afsedda för gymnasiallärare. I Sverige har detta varit öfverlämnadt helt och hållet åt privat initiativ, men ändock visat sig äga bärkraft.

Vid de kortare arkeologiska gruppresor till Italien, som anordnats, har man erhållit ett värdefullt och oumbärligt understöd af utländska vetenskapsmän, och de svenska vetenskapsmän, som velat drifva studier i de klassiska länderna, ha alltid funnit ett gästfritt mottagande vid något af de stora staternas institut, särskildt de tyska. Den franska regeringen har erbjudit Sverige en plats för en stipendiat vid sitt arkeologiska institut, men då klass. arkeologi saknar en officiell målsman hos oss, har det frikostiga erbjudandet ej föranlett någon åtgärd; Belgien och Danmark ha däremot med tacksamhet mottagit samma anbud.

Af denna öfversikt framgår det tillräckligt, huru uppskattadt studiet af klassisk fornkunskap (arkeologi) och historia är i utlandet och hvilken uppmuntran det får mottaga af de olika staternas regeringar. Härtill komma de stora summor, som både regeringar och privatpersoner ställa till förfogande för utgräfningar och riktande af museernas samlingar. Det skulle illa stämma öfverens med de framsteg och den utveckling, som äger rum på alla områden i vårt land, om de klassiska studierna, i stället för att utvecklas och fördjupas i öfverensstämmelse med tidens kraf till en de klassiska folkens hela lif och odling omfattande vetenskap, skulle tvingas att

återgå till den ensidigt språkligt-litterära läggning, som de hade vid förra århundradets början.

III. Behofvet af en professur i klassisk fornkunskap och historia.

Detta behof torde redan vara till fullo ådagalagdt genom det som allaredan är framställdt, men därjämte måste med några ord beröras dels den snabba och rika utvecklingen af hithörande vetenskapsgrenar under de sista årtiondena, dels den här föreslagna förbindelsen af klassisk fornkunskap med forntidens historia.

De upptäckter, som gjorts efter år 1875, rättfärdiga på ett glänsande sätt framsyntheten hos de män, som då föreslogo en professur i klassisk arkeologi; denna vetenskaps omfång och vikt har sedan dess vuxit i den grad, att det numera är fullständigt omöjligt för en professor i de speciellt filologiska disciplinerna att ens tillnärmelsevis följa dess hufvuddrag eller låta den komma till sin rätt i undervisningen. Schliemanns upptäckt af den förhomeriska tiden i Troja, Tiryns, Mykene har först nu erhållit sin rätta belysning, sedan den förhistoriska grekiska kulturens centrum under detta århundrades första år blifvit upptäckt på Kreta, framför allt af Arthur Evans. Redan den förhistoriska grekiska arkeologien bildar nu i och för sig en omfattande vetenskap, ej blott genom de oväntadt rika och konstnärliga rester af byggnader, konstföremål, husgeråd och äfven skrifttaflor, som upptäckts, utan äfven genom de medel den lämnar att följa förbindelserna mellan Grekland och Orienten samt Egypten under andra årtusendet f. Kr. och tidigare och vidare genom de nya bidrag den lämnar till frågan om uppkomsten af det grekiska folket och folkrörelserna i Europa under samma årtusende. Till de sista decennierna höra de stora upptäckterna af äldre grekisk skulptur, särskildt rikt representerad genom fynden på Athens Akropolis i de spillror, som perserförstöringen år 480 f. Kr. lämnat efter sig, men äfven på andra ställen som t. ex. i Delfi. Först härigenom har det blifvit möjligt att följa den antika konsten hela vägen från de första stapplande stegen till dess krafts fulla dagar. Samtidigt ha arkitekturhistoriens problem ställts i ny belysning och de

arkitektoniska urtyperna spårats ända upp i den förhistoriska tiden. Först under tiden efter 1875 vunnos de största resultaten af den epokgörande utgräfningsen i Olympia, och nu börjar en täffan mellan alla kulturstater att föra upp i ljuset de skatter, som den klassiska jorden gömmer. Fransmännen undersökte den berömda orakelorten Delfi, ett företag, som skänkt rikt material för konst- och religionshistoria, vidare helgedomen på Delos, ett sannskyldigt inskriftsarkiv; äfven andra kultorter, de berömda mysteriehelgedomarna i Eleusis och Samothrake, Asklepiostemplet i Epidauros ha bidragit till vidgandet af våra kunskaper. Den hellenistiska tiden — från Alexander den store till romarväldets början — var i den litterär-historiska traditionen ogynnsamt ställd. Den litteratur, som behandlade den, har till största delen gått under. Dess historia var därför fragmentarisk och full af luckor såväl på det politiska och statsliga som på det sociala och konstnärliga området. Och dock är denna tid af den yttersta vikt, emedan den grekiska kulturen då dels sammanflyter med den orientaliska, dels genomtränger äfven den romerska världen på samma gång som de orientaliska rikena först erhålla grekiska härskare och sedan jämte Grekland själf uppgå i det romerska världsväldet. De gapande luckorna börja nu att fyllas genom de fynd, jorden återskänker. Äldst äro gräfningarna i Pergamon; fyndet af skulpturerna från det berömda Zeus-altaret betydde en revolution i uppskattningen af den hellenistiska konsten, som man förut velat betrakta som blott förfall. Priene visar en antik egnahems-stad, ett grekiskt motstycke till Pompeji. Efesos och Milet, där österrikare och tyskar ännu fortsätta sina gräfningar, lära oss känna M. Asiens två mest betydande handelsstäder och det lif, som pulserade där; i Milet kan man följa stadens historia också upp i de äldsta tider.

I Rom har den metodiska undersökningen af forum gifvit högst betydande resultat; den har ej blott lärt känna forums gestalt under dess glansperiod och följande tid, utan äfven under republikens tid, ja, fört oss tillbaka till Roms äldsta historia och t. o. m. till en ännu äldre tid. I Pompeji ha utgräfningarna fortsatt med bättre metod och större omsorg; det gäller nu att i möjligaste mån återvinna bilden af den antika staden med dess gator, byggnader och inrättningar, sådant det var före förstöringen. Men Pompeji har fått en

rival i Afrika. Tunis och Algeriet voro under de första kristna århundradena blomstrande trakter; ännu stå hela städer kvar i ruiner från den tiden, från hvilka jorden börjat afhöljas efter den franska ockupationen, liksom den franska förvaltningen genom återställandet af de romerska vattenledningarna söker återskänka landet samma fruktbarhet, som det ägde under antikens dagar. I den antika civilisationens nordligaste gränsmark undersöka tyskarna ifrigt det område, där romare och germaner stött samman.

Detta om fynd och upptäckter. Hand i hand därmed har gått en rastlös bearbetning af det vunna materialet. Antikens inre historia i ekonomiskt och socialt afseende är en skapelse förnämligast af denna tid, en skapelse som blifvit möjlig endast genom de dokument, som inskrifterna gifva om de förhållanden, hvarom historieskrifvarna tala. På samma sätt förhåller det sig med det kommunala och privata lifvet. Här ha vi dessutom de byggnader, hvori det rört sig; fynden ge oss de ting i handen, som de gamle betjänat sig af. Religionshistorien har helt och hållet omvandlats. En medelpunkt för denna nu så ifrigt bedrifna vetenskap är Greklands och Roms religion; och detta är helt naturligt, om man betänker, att dessa religioner å ena sidan direkt härstamma från de ursprungliga och äldsta religiösa föreställningarna men att inom dem de högsta filosofiska och religiösa idéer utvecklats sig och att å andra sidan antikens religiösa institutioner och idéer trädte i beröring med och utöfvade inflytande på kristendomen, som växte upp midt ibland dem. Ofver geografi och topografi ha talrika resor och undersökningar spridit ljus.

Det har emellertid här föreslagits, att vid ombildningen af den e. o. professuren i klass. språk under dess läroombåde äfven inbegripa historia. Af det, som redan är sagdt, framgår det, att stora delar af antikens historia äro oskiljaktliga från fornkunskapen och den arkeologiska forskningsmetoden, nämligen allt som rör den inre historien, statsförfattningens utveckling, det sociala och ekonomiska lifvet; det har äfven påpekats, hvilka landvinningar äfven den rent politiska historien gjort genom bearbetningen af inskrifter, mynt och andra minnesmärken. Genom de vidare synpunkter, som just genom upptagandet af det arkeologiska materialet vunnits, har antikens historia erhållit en vidgad betydelse i vår tid. Få tidsperioder erbjuda en så värdefull parallell till vår

egen tid af komplicerade sociala och ekonomiska företeelser som just antiken, och vi hafva här den fördelen att kunna studera utvecklingen som ett afslutadt helt ända från dess uppkomst till dess afslutning. Just denna vidgade betydelse af antikens historia och det för den egenartade materialet och utbildandet af den särskilda metod, som detta material kräver, har åstadkommit, att den i regel knappast kan behärskas af professorerna i historia. Så som deras läroområde på senare tiden svällt ut, blifva de dessutom mer än tillräckligt upptagna af fäderneslandets samt medeltidens och den nyare tidens allmänna historia, hvilka områden naturligtvis af dem måste företrädesvis tillgodoses. Därjämte äro de forskningsmetoder och källkunskaper, som krävas af en antik historiker, i vissa fall af helt annan art. Antikens historia löper därför fara att vid våra lärosäten skjutas undan på ett sätt, som ej motsvarar dess stora betydelse. Det är ock ganska länge sedan en svensk universitetslärare i historia vare sig utöfvat författarverksamhet eller hållit mera ingående föreläsningar öfver antikens historia.

Att en förbättrad undervisning i antikens historia kräfvades både för historikern och den klassiske filologen är uppenbart. Det är då naturligt att sörja för detta behof genom att öfverflytta denna undervisningsskyldighet till den tredje klassiska professuren. Ty det är klart, att den som för sina studier öfver antikens monumentala rester, dess konstverk och inskrifter o. s. v. förvärfvat en ingående kännedom om den historiska utvecklingen i forntiden, skall stå antikens historia mycket närmare och mycket bättre kunna meddela undervisning däri än en historiker, som hufvudsakligen måst sysselsätta sig med helt andra tider och helt andra länder. En förbindelse af klassisk fornkunskap och historia är därför helt naturlig och ur undervisningens synpunkt önskvärd.

Men äfven om man vill betrakta frågan endast ur de klassiska studiernas synpunkt och tillse, att de ordnas på ett planmässigt och tidsenligt sätt, är det uppenbart, att begränsning och specialisering af läroområdet för den tredje klassiska professuren till klassisk fornkunskap och historia är den enklaste och riktigaste lösningen af frågan, helst som därmed kan tillgodoses ett sedan länge känt och erkänt behof utan nya offer från statsmakternas sida.

Ty på grund af de ofvan utvecklade förhållandena måste den rena filologien och språkkunskapen alltid stå som det

centrala för en professur i klassiska språk och litteratur, såsom redan själfva titeln antyder. Redan den språkligt-litterära filologien är mer än nog för en mans arbetsförmåga och omfattningskraft. Realfilologien, d. v. s. klassisk fornkunskap, kräfver också sin man helt. Att någon skall representera båda grenarna af klassisk vetenskap, är för mycket begärdt af en människas förmåga med den utsträckning och specialisering, till hvilken båda nu hunnit, och det olikartade material, med hvilket de arbeta.

Men såsom ofvan framställts, hafva undervisning och vetenskaplig verksamhet inom den klassiska fornkunskapen hittills utgjort ett appendix till de filologiska professurerna. Följderna af den undanträngda och osäkra ställning, som den klassiska fornkunskapen sålunda på grund af förhållandenas tvång måst intaga, ha ej uteblifvit. Den har inverkat störande både på undervisningens allsidiga beskaffenhet och jämna gång och på den vetenskapliga verksamheten. Af den helhetsbild af klassisk odling och kultur, som är idealet för den klassiska vetenskapen, har den ena hälften blott tillfälligtvis och oregelbundet fått träda fram. I undervisningen har kunskapen om den klassiska kulturen otillbörligt måst träda tillbaka för den språkliga och litterära sidan. Härmed sammanhänger på det intimaste den af de skildrade yttre förhållandena framtvingade riktningen inom den klassiska vetenskapen i vårt land. Då ej *en* man, allra minst en yngre forskare, kunde vara hemma på båda områdena, vände sig den, som eftersträfvade en klassisk professur, åt det håll, som säkrast förde honom till målet, de språkligt-litterära studierna, i jämförelse med hvilka de reala ansågos intaga en periferisk ställning. Ett bevis på hvilket intresse dessa studier det oaktadt väcka, är, att, trots dessa ogynnsamma yttre förhållanden, dock i vårt land finnas väl meriterade vetenskapsmän på detta område, och att äfven af svenskar företagits utgräfningar i den klassiska kulturens länder, om ock i blygsammare skala, liksom svenska vetenskapsmän hafva deltagit i utgräfningar och arkeologiska arbeten, som föranstaltats af främmande nationer.

Emellertid måste de båda professurerna i latin och grekiska till sin natur vara språkligt-litterära. Deras innehafvare måste ge undervisning och aspiranterna speciminera framför allt på detta område; för kunskapen om de klassiska folkens kultur, deras religiösa, statsliga, sociala och ekonomiska lif blir

blott ringa eller ingen plats öfrig. Utan en professur, som omfattar den reala sidan af antikens kultur måste den klassiska undervisningen lida af ensidighet; men en sådan ensidighet kan minst fördragas i våra dagar, då vetenskapens allmänna sträfvan går ut på att tränga på djupet i det andliga och kulturella lifvet, dess inre enhet och dess sammanhang med vår inre kultur. Åt denna sträfvan har 1899 års kommitté för läroverkens omorganisation gifvit uttryck, då den i motiveringen till sitt sedermera antagna förslag i frågan påpekat såsom mål för läraren i klass. språk vid våra läroverk: [Betänkandet I s. 303]

“att icke blott och bart meddela kunskap i språket utan gifva lärjungarna ett medel i händerna att själfva göra bekantskap med en kultur, som under så många århundraden varit befruktande för vår.”

Hur skall läroverksläraren kunna göra detta, om hans egen utbildning vid universitetet varit af hufvudsakligen språkligt-litterär art, om den mera vidgade och djupare insikt i den klassiska kulturen, som vinnes genom studiet af fornkunskap och historia, på grund af undervisningens otillräcklighet vid universitetet varit honom förmenad? Härtill kommer, att just på detta område, där det framför allt gäller att utbilda förmägan att själf se och behandla monumenten och där ämnets egen natur vållar svårigheter för sammanfattande behandlingar, som passa begynnelsestadiet, och sådana också saknas, muntlig undervisning, kurser och öfningar om möjligt äro af ännu större betydelse än i andra ämnen.

Med anledning af hvad som sålunda blifvit framställt få vi föreslå:

att den e. o. professuren i klassiska språk måtte ombildas till en professur i klassisk fornkunskap och historia;

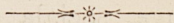
samt att denna professur måtte uppföras å universitetets stat med samma löneförmåner, som öfriga professurer vid universitetet.

C. M. Zander.

Cl. Lindskog.

Sam Clason.

Arthur Stille.

Detta är en av de viktigaste frågorna som uppstår vid en undersökning af den svenska folkspråket. I detta avseende är det nödvändigt att ha en klar förståelse för de olika språkarterna som förekommit i Sverige under de olika åldersstadierna. Detta gäller särskilt de äldre språkarterna, som de nordiska språkerna, och de yngre språkarterna, som de baltiska språkerna.

I detta avseende är det nödvändigt att ha en klar förståelse för de olika språkarterna som förekommit i Sverige under de olika åldersstadierna. Detta gäller särskilt de äldre språkarterna, som de nordiska språkerna, och de yngre språkarterna, som de baltiska språkerna.

I detta avseende är det nödvändigt att ha en klar förståelse för de olika språkarterna som förekommit i Sverige under de olika åldersstadierna. Detta gäller särskilt de äldre språkarterna, som de nordiska språkerna, och de yngre språkarterna, som de baltiska språkerna.

I detta avseende är det nödvändigt att ha en klar förståelse för de olika språkarterna som förekommit i Sverige under de olika åldersstadierna. Detta gäller särskilt de äldre språkarterna, som de nordiska språkerna, och de yngre språkarterna, som de baltiska språkerna.

I detta avseende är det nödvändigt att ha en klar förståelse för de olika språkarterna som förekommit i Sverige under de olika åldersstadierna. Detta gäller särskilt de äldre språkarterna, som de nordiska språkerna, och de yngre språkarterna, som de baltiska språkerna.

www.books2ebooks.eu